

RECENZE A ZPRÁVY

Co je v lingvistice nového What's new in Linguistics

Faltýnek, Dan (2017): Co je nového v lingvistice. Praha: Nová beseda, 93 s.

Útlá knížka, jejímž autorem je jazykovědec působící na katedře obecné lingvistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého, vychází v nakladatelství, které má atribut *nový* jak ve svém názvu, *Nová beseda*, tak v názvu edice *Co je nového?*. V souladu s tímto edičním posláním si klade za cíl pomáhat „objevovat současný svět“, a to svět „bez ohledu na hranice oborů“. Tituly dalších svazků vydaných v letech 2016–2018 v tomto nakladatelství napovídají, že jde o světy různých vědních disciplín – estetiky, filmové vědy, psychologie, umělé inteligence, sociologie či biologie. Čtenář, který po Faltýnkově knížce sáhne, nechť nečeká akademický popis novinek v gramatickém systému češtiny ani didaktická poučení a rady, jak bychom měli, či snad neměli zacházet se svým jazykem při komunikaci. Autorovým záměrem je seznámit čtenáře populární formou s tím, co *nového* se aktuálně děje na samém rozhraní klasického („tradičního“) předmětu lingvistiky, resp. s tím, co tyto hranice nějakým způsobem překračuje, co propojuje lingvistiku s dalšími vědami humanitními i přírodovědnými a co v důsledku vzájemného prostupování oborů včetně jejich praktických aplikací může vést k poznatkům synergické povahy, a tím k větší hloubce a celistvosti vědeckého poznávání světa. O takovou popularizaci se u nás pokouší Dan Faltýnek jako jeden z prvních. Významného předchůdce však má, zejména ve skvělém, filozoficky noblesním a dosud nepřekonaném „vyprávění“ Ludka Hřebíčka (2002).¹

Kompozice knížky je rozvržena do čtyř kapitol a směřuje – stručně řečeno – od *nenového*, resp. minimálně nového, až k závěrečné vyhocené pointě, že „současná lingvistika se zabývá čímkoliv“ (s. 84). Zdaleka ne všechno, co je v uvedeném smyslu slova v lingvistice *nové*, se však mohlo vejít na osmdesát stránek vlastního textu knížky kapesního formátu (za textem následuje ještě nabídka deseti titulů, které autor doporučuje k dalšímu čtení, a obligatorní rubriky: stručný souhrn česky a anglicky, klíčová slova, seznam použité literatury, rejstřík a několik slov o autorovi). Střídají se pasáže podrobnější, v nichž jsou *nové* souvislosti mezi jevy ilustrovány autorovým rozбором dokladů z různých variet češtiny, s pasážemi, v nichž jsou *nové* myšlenky a nápady (i výzvy) týkající se mezioborových analogií nabídnuty jen velmi stručně a čtenář je odkazován na studium literatury příslušné tematické oblasti a na publikace mezioborové. Faltýnkovo soustředění se na určitá témata je *nové*, originální a jeho popularizační styl je nápaditý a empatický, byť prozrazuje autora formulačně i argumentačně velmi netrpělivého, dopouštějícího se ve výkladu nevyvážeností, krátkých spojení, až lingvistické povrchnosti a omylů.

¹ Srov. Hřebíčkovu (2002, s. 25) výchozí ideu: „Abychom hlouběji porozuměli jazyku, musíme se obrátit k neязыkovým entitám, které s jazykem souvisejí. A je naprosto jasné, že tyto mimojazykové okolnosti jazyka nemůžeme pochopit na základě nějakých specifických jazykovědných metod.“

Knižka začíná kapitolou *Lingvistika a pravopis*, i když příhodnější by bylo nazvat ji *Lingvistika a jazyková kultura*, protože hlavně o té tato kapitola pojednává. Pravopisem se nicméně začíná. Autor se připojuje – souhlasně se známými stanovisky lingvistů – k faktu, že pravopis není oblastí jazykovědy, v níž bychom měli očekávat něco *nového*, zejména ne radikální změny. Připomíná, že „pravopis se má měnit s rozvahou, co nejcitlivěji a především ne příliš často“ (s. 8), zmiňuje historicky nejdůležitější pravopisné reformy a ukončuje výzvou, že „současnou podobu pravopisu bychom měli spíše bránit“ (s. 12). Dodejme k tomu, že potřeba „obran“ pravopisu není v dnešní době nikterak naléhavá. Nedávná *nová* sociolingvistická šetření (Svobodová, 2013; Svobodová et al., 2015) to jednoznačně potvrdila: Pravopisné změny si naprostá většina profesních ani laických jazykových uživatelů nepřeje. O oblastech mimo pravopis se pak Faltýnek vyjadřuje vágněji, soudě, že „tak citelné nejsou“ (s. 8).²

Na výklad o postojích k pravopisu autor navazuje poznámkami k obecnějším a mnohem závažnějším tématům jazykověkulturním. Na konkrétních příkladech se vyslovuje k otázkám, co považovat za spisovné a co za nespisovné či jak se stavět k variantnosti jazykových forem. Jazykovou „správnost“ a „nesprávnost“ podrobně vykládá rozbořením statusu genitivní vazby předložky *kvůli* v regionálním (ostravském) typu *kvůli Karla* a shledává důvody pro její systémovou legitimitu.³ Je dobré, že ve výkladu nezůstala opomenuta popularizace zásad práce jazykové poradny v Ústavu pro jazyk český, tak jak se o nich píše na webových stránkách Ústavu.⁴ Na to, co je skutečně v teorii jazykové kultury *nové*, tj. na Benešovu (2016) objevnou koncepci, však autor pouze bibliograficky odkazuje v závěru kapitoly.

Kapitola druhá, *Lingvistika a mluvnice*, má encyklopedičtější ráz. Faltýnek v ní komentuje nejdůležitější mluvnice češtiny, počínaje dílem (a osobností) Jana Gebauera a konče mluvnici vyššími po roce dva tisíce, a uzavírá ji konstatováním, že „v oblasti mluvnické se toho tedy stalo mnoho“ (s. 24). Toto konstatování sice podrobněji nerozvádí, ale v třetí kapitole, *Lingvistika a kvalitativní popis textu*, se ke gramatice vrací a pokračuje: Mluvnice jsou nejen popisem jednotek různých typů a řádů, ale hlavně dynamických vztahů mezi nimi a možnými (různými) jejich vysvětleními (tak i v dalších podkapitolách, někdy však ve zkratkovitém a málo průhledném výkladu⁵). Vztahy pak podrobněji vykládá (s užitečným poukazem na *novou* monografii Luboše Veselého (2014)) na korelaci mezi kategorií slovesného času (přezentního a futurálního) a vidu (dokonavého a nedokonavého, typ *soustředím se* vs. *budu se soustředit* aj.).

2 Přesto si jich velmi často všimají laici v komunikaci s jazykovou poradnou, mnohé vnímají jako nápadné, někdy je hodnotí jako „nesprávné“, a lingvisté o nich píší, ať už jde například o šíření konstrukcí s nominativem jmenovacím, o nápadně vzrůstající konkurenci předložky *na* s jinými předložkami, o změny ve struktuře nominální skupiny (typ *byznys partneři*, *duty free obchod*), o analytické komparativy adjektiv, či o stoupající podíl neslovných výrazů (*akutní HIV infekce*), viz např. Daneš (2009) nebo Uličný (2003).

3 Předloženou interpretaci však nelze přijmout bez výhrad: genitivní vazbu, jíž se vyznačuje – autorem proklamovaná – většina českých nevlastních předložek včetně regionálního *kvůli*, lze sotva dokládat příkladem s vazbou akuzativní, *bez ohledu na Karla* (s. 15).

4 Viz <www.ujc.cas.cz/jazykova-poradna>.

5 Např. slovo *medvěd* = *ten, kdo jí med* uvádí autor jako příklad tabuového popisu. Ten je poměrně známý. Ale kolik čtenářů jeho knížky bude asi vědět, odkud se vzal „původní tvar *rkša*“ (s. 68), aniž se podívá do etymologického slovníku či do odborné literatury (viz např. Blažek, 2017), aby zjistil, že jde o staré slovo védské, které ovšem s (obecně slovanským) *medvědem* svým původem nesouvisí?

Zdůrazňuje pak to, co je důležité pro orientaci čtenářů v následující (čtvrté) kapitole. Je jim postupně přesouvání lingvistických zájmů,⁶ k němuž docházelo během celé druhé poloviny dvacátého století, od roviny fonémů k popisu a analýze hierarchicky vyšších rovin (vrstev, subsystémů) jazykového systému až k rovině textu a dále k principiálnímu „obratu“⁷ lingvistiky ke komunikaci a komunikátu a k rozvoji disciplín pomezích, psycholingvistiky, sociolingvistiky, neurolingvistiky a dalších (ne všechny mohly být zmíněny), a především kvantitativní lingvistiky.

První tři kapitoly knížky jsou v jistém smyslu prolegomeny ke čtvrté, nejrozsáhlejší kapitole, *Lingvistika a kvantitativní popis textu*. Ta je vlastní náplní knížky. V ní Faltýnek opouští hranice kvantitativní lingvistiky jako disciplíny lingvistické a vydává se na její pomezí, ba daleko přes její hranice do *nových*, spleťtých a dnes velmi diskutovaných oblastí vědní interdisciplinarity, do oblastí, které jsou jeho vlastními vědeckými zájmy a v nichž se už etabloval jako autor a spoluautor několika knih a mnoha článků (Faltýnek, 2011; 2014; Faltýnek – Jastřembská, 2014; Faltýnek – Matlach, 2014, aj.). Směr výkladu se proto v této kapitole mění. Výchoziskem už nejsou „tradiční lingvistická témata“ (s. 24), nýbrž teorie informace, spektrální analýza a shluková analýza, tedy tři rozsáhlé teoreticko-metodologické sféry, jejichž metody jsou využívány v celé řadě humanitních a přírodovědných oblastí a které byly a jsou aplikovány také na data jazyková (textová). Pojem entropie, který teorie informace dala lingvistice, vysvětluje Faltýnek na dvou krátkých posloupnostech písmen, které představují textové modely,⁸ a konstatuje entropickou odlišnost obou. Škoda, že nezbylo místo na to, aby vlastnost entropie mohla být náležitě doložena konkrétními jazykovými daty, ač by k tomu příležitost byla. Český překlad zásadní Shannonovy (1964) stati z roku 1951 o entropii a predikci v tištěné angličtině je k dispozici už od roku 1964, stejně jako aplikace entropie (a s ní související redundance) na data z češtiny a dalších jazyků v různých pracích pozdějších.

Následující podkapitola o spektrální analýze je důležitá už proto, že jediná je věnována mluvené řeči (tím se nicméně z kontextu ostatních kapitol vymyká). Výklad se snaží vycházet z oscilogramu a spektrogramu věty *Co je nového v lingvistice*, ale čtenář je zklamán: Obrázek (na s. 38) je vytištěn natolik mlhavě, že z něj nemůže vyčíst v podstatě nic. Stěží může pozorovat dobu trvání jednotlivých hlásek, těžko rozlišitelné jsou formanty samohlásek, a navíc chybí základní popis = text analyzované věty, který by čtenáři pomohl jako vodítko k porozumění a interpretaci spektrogramu. Těžko může zaznamenat u hlásky *c* „realizaci zvuku až v deseti tisících hercích“ (s. 42), i když ví, že jde o *hertzy*, a i kdyby na obrázku rozeznal, že autorův spektrogram končí u 3000 Hz. Aby čtenář nelingvista porozuměl tomu, co se míní „realizací“, bylo by potřeba text formulovat mnohem precizněji (srov. k tomu např. už Borovičková – Maláč, 1967, a po nich další autoři). To, co by čtenář nelingvista mohl (a asi měl) pravděpodobně považovat za nejvýznamnější v této části podkapitoly, jsou (bohužel jen stručné) informace

6 Při exkurzu do historicko-srovnávací lingvistiky se neubráníl lapsu, když napsal: „Čeština se oddělila [...] od ruštiny změnou skupiny souhlásek s hláskou *l* nebo *r* (ruské *moloko* a *bereg*, české *mléko* a *břeh*)“ (s. 29) – jde o skupiny samohlásek.

7 Podrobně k tomuto tématu viz zejména Kořenský (2014).

8 Jde o posloupnost ENENENENE... a posloupnost EENEOLLONLNNOOE (s. 34–35). Snadno se však lze přesvědčit o tom, že *l* a *n* nejsou „dvě nejfrekventovanější souhlásky češtiny“, jak tvrdí autor (na s. 35). Např. nahlédneme-li do knihy T. Bartoně et al. (2009), vidíme, že v korpusu SYN2005 je frekvenčně převyšují souhlásky *t* a *s* (viz tab. na s. 26). Stejně tak viz na menším materiálu už u Ludvíkové v knize Těšitelové et al. (1985, s. 145).

o tom, že spektrální analýza se využívá jako výchozí nástroj při automatickém rozpoznávání řeči (srov. o tom obsáhle např. Psutka, 1996; Psutka et al., 2006) a ve forenzní lingvistice.

Další čtyři pododdíly čtvrté kapitoly jsou věnovány vybraným kvantitativním charakteristikám textu. Nazvány jsou po řadě *Token length frequency spectrum (TLFS)*, *Type-token ratio (TTR)*, *Frekvence slovních druhů (POS)* a *Další kvantitativní vlastnosti textu*. (Odhlédneme od faktu, že u prvních dvou titulků by čtenář popularizační knížky očekával české znění a u třetího titulku, o slovních druzích, by se obešel bez redundantní anglické zkratky *POS*.) Délku jako kvantitativní parametr textu zmiňuje autor na prvním místě jistě právem. Jako měřenou délkovou jednotku volí token (= jednotlivý výskyt slovního tvaru v textu). To ovšem, jak známo, není jediná jednotka, jejíž délka byla (a je) mnohokrát statisticky zjišťována; bibliografie prací přinášejících výsledky i rozsáhlých mezinárodních projektů věnovaných „délece“ na materiálu z různých jazyků by mohla být velice obsáhlá (podrobně viz např. Wimmer et al., 2003).⁹ Měřenou jednotkou bývá foném, grafém, slabika, slovní tvar, slovo, celá věta či třeba klauze a její druhy. Patří dnes již k samozřejmému standardu kvantitativních šetření „délek“, že frekvenční distribuce slovních, slabičných či jiných délek v textech jsou modelovány diskrétními pravděpodobnostními rozděleními. Je škoda, že autor knížky zůstal jenom u elementárního empirického sdělení o blízkosti textů z téhož jazyka a o odlišnosti textů z jazyků různých, které zobrazil v grafu (na s. 45, opět sotva čitelném; data na tomto obrázku¹⁰ jsou vlastní autorova data, nebo jsou odněkud převzata?).

Na datech z české beletrie se pak Faltýnek zabývá poměrem typů a tokenů v několika textech a rozdílů interpretuje jako kvantitativní charakteristiky autorského, resp. funkčního stylu (a žánru), upozorňuje na přímý vztah mezi poměrem typ/token a entropií textu: čím vyšší je entropie elementu, tím nižší je počet jeho výskytů v textu a tím větší je tzv. bohatství textu. Porovnává dále frekvenční pořadí slovních druhů v textech Seifertových, Hrubinových a Wolkerových, ale jeho prezentace dat opět zůstává kusá. Píše, že „můžeme vidět“, že „jsou frekvence slovních druhů u všech tří autorů totožné“ (s. 49), ale v tabulce (na s. 49) uvádí pouze *pořadí* slovních druhů podle frekvence, tj. to, že v textech všech tří autorů je nejfrekventovanějším slovním druhem substantivum, na druhém místě podle frekvence že je sloveso, na třetím místě zájmeno atd., ale žádné frekvenční hodnoty v knížce nenajdeme.

Další kvantitativní charakteristiky textů, jako je aktivita a deskriptivita, tematická koncentrace, h-bod a další, jsou pak zmíněny výčtově. Lze pochybovat o tom, že „podobných kvantitativních vlastností textu bychom mohli vypsát tisíce“ (s. 52) – opravdu tisíce? Spíš by bylo stálo za to některé z nich blíže charakterizovat; určitě by si to zasloužil například Popescův h-bod, převzatý do kvantitativní lingvistiky relativně nedávno ze scientometrie (viz Čech – Popescu – Altmann, 2014).

Syntézu dosavadního výkladu o jednotlivých kvantitativních charakteristikách pak představuje originální aplikace shlukové analýzy na klasifikaci (klastrování) textů několika novořečnických (a vánočních) projevů českých prezidentů. Čtenáře bezpochyby svým výkladem zaujme, když dokazuje, jak tato složitá statistická metoda může sloužit k identifikaci autora textu: Zjišťuje – s využitím kombinovaného souboru vybraných kvantitativních vlastností –, že prezidentské projevy Václava Klause jsou si vzájemně podobnější (tj. vytvářejí určitý shluk = klastr) než prezidentské projevy Miloše Zemana (ty tvoří jiný klastr).

⁹ Není jasné, proč Faltýnek používá pro statistickou distribuci matoucí označení *spektrum*.

¹⁰ Data jsou z češtiny, angličtiny, latiny a norštiny.

Až potud šlo v knížce o analýzu textů přirozeného jazyka, a to hlavně českých. V dalším autor své pojetí textu podstatným způsobem rozšiřuje. Podle autorova pojetí lze za text považovat nejen posloupnost jednotek (hlásek, slov, vět atd.) přirozeného jazyka, třeba v receptech na kung-pao (v poslední, „odlehčené“ podkapitolce), ale také zápis vlastností živých organismů, vyjádřený jako posloupnost přepsaných částí DNA. Takovou posloupnost nazývá genetickým textem. S odvoláním na práci Antona Markoše (2015) z oblasti molekulární biologie studuje textové zápisy DNA bakterií a archeí. Protože jde – v autorově pojetí, které se však nemusí jevit čtenářům jako dostatečně zdůvodněné a plně opodstatněné, a tudíž bez diskuse přijatelné – o texty, vyslovuje dále hypotézu, že jejich kvantitativní vlastnosti lze studovat stejnými či analogickými metodami a postupy jako texty v přirozeném jazyce, a v případě úspěšnosti odhalovat vlastnosti nové. Podle autorova názoru „jestliže máme k dispozici text, ať již představuje cokoli, můžeme jej analyzovat lingvistickými metodami“ (s. 75). Čtenář, ať je jím lingvista, anebo nelingvista, si však může položit otázku, zda jsme oprávněni takové metody nazývat metodami *lingvistickými*. Čtenář ví, že vědci usilují o to – v dnešní době s daleko větší intenzitou než v minulosti – odhalovat, popisovat a vysvětlovat pomocí metod (abstrakcí, modelů, hypotéz) na vysokém stupni obecnosti takové pravidelnosti, zákonitosti a zákony, které platí nejen v lingvistice, ale také v jiných systémech s nedeterministickým chováním. Ví, že např. shluková analýza je složitá vícerozměrná statistická metoda, která se používá ke klasifikaci nejrůznějších dat (jednotek = shluků) a aplikována je nejen na data lingvistická (autorem knížky), ale stejně tak kupříkladu na data ze sociálních sítí (a nejen na ta). Ví, že rovněž tak procedurami označovanými jako data mining se zpracovávají objemná data bez ohledu na původ či obor. A ví, že tzv. Zipfův zákon, jeden z nejpopulárnějších kvantitativních lingvistických zákonů, byl Zipfem (1949) formulován jako základní zákon (resp. pravidelnost) lidského chování (v Zipfově terminologii: princip nejmenšího úsilí) atd. Čtenář se proto může ptát: Abychom mohli s jistotou mluvit o *lingvistických* metodách např. při analyzování řetězců DNA, nebylo by potřeba dokázat nejen aplikovatelnost a přínosnost nade vší pochybnost moderních, účinných a efektivních víceborových metod pro lingvistiku (to se děje už od celé druhé poloviny dvacátého století), ale také to, že lingvistika přirozeného jazyka sama do těchto metod přináší něco svého, specifického, že tyto metody nějak obohacuje? Otázka o *obousměrnosti* metodologického obohacování je principiální metodologická otázka, kterou dosud s jistotou zodpovědět nedokážeme, ale odpovědi jsou intenzivně hledány. Smysl Faltýnkovy knížky je v tom, že uvádí čtenáře právě do takových oblastí, v nichž se setkávají lingvisté s filozofy, biosémiology, informačními teoretiky a dalšími, aby spolu diskutovali,¹¹ aby se vzájemně inspirovali a obohacovali (a snad i sjednocovali). Právě zde se rodí, domnívám se, naděje na to, že se lze takových odpovědí dobat.

LITERATURA

BARTOŇ, T. – CVRČEK, V. – ČERMÁK, F. – JELÍNEK, T. – PETKEVIČ, V. (2009): *Statistiky češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny – Ústav Českého národního korpusu.

¹¹ Velmi cenným příspěvkem k takové diskusi je Benešova (2013) recenze Faltýnkovy (2011) monografie *Sémiotické primitivy v konstrukci gramatik*. Obsáhlou vědeckou diskusi mezinárodního rozsahu přinesla konference QUALICO 2014 v Olomouci, věnovaná kvantitativní lingvistice a vědním oblastem souvisejícím (viz Benešová – Kelih – Mačutek, 2014).

- BENEŠ, M. (2013): Analogie jazyka a DNA. *Studie z aplikované lingvistiky / Studies in Applied Linguistics*, 3(2), s. 118–127.
- BENEŠ, M. (2016): Jak a proč sociologizovat pohled na jazykovou kulturu. *Naše řeč*, 99(5), s. 227–242.
- BENEŠOVÁ, M. – KELIH, E. – MAČUTEK, J. (eds.) (2014): *QUALICO 2014: Book of Abstracts: Olomouc, Czech Republic, May 29 – June 1, 2014: International Quantitative Linguistics Conference 2014: 20th Anniversary of International Quantitative Linguistics Association (IQLA) and Journal of Quantitative Linguistics (JQL) Foundation*. Olomouc: Philosophical faculty of Palacký university.
- BLAŽEK, V. (2017): K pojmenování ‚medvěda‘ ve slovanštině. *Slavia*, 86(1), s. 53–60.
- BOROVÍČKOVÁ, B. – MALÁČ, V. (1967): *The Spectral Analysis of Czech Sound Combination*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- ČECH, R. – POPESCU, I.-I. – ALTMANN, G. (2014): *Metody kvantitativní analýzy (nejen) básnických textů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- DANEŠ, F. (2009): *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum.
- FALTÝNEK, D. (2011): *Sémiotické primitivy v konstrukci gramatik: Testování gramatických popisů jazyka a DNA*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- FALTÝNEK, D. (2014): *O vědecké fantastice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- FALTÝNEK, D. – JASTŘEMBSKÁ, K. (2014): *Součet s nulou: Všem, kteří nenásobí nulou*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- FALTÝNEK, D. – MAILACH, V. (2014): *Gramatiky DNA*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- HŘEBÍČEK, L. (2002): *Výprávení o lingvistických experimentech s textem*. Praha: Academia.
- KOŘENSKÝ, J. (2014): *Proměny myšlení o řeči na rozhraní tisíciletí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- MARKOŠ, A. (2015): *Co je nového v biologii: Výnalézaví obratlovci*. Praha: Nová beseda.
- PSUTKA, J. (1995): *Komunikace s počítačem mluvenou řečí*. Praha: Academia.
- PSUTKA, J. et al. (2006): *Mluvíme s počítačem česky*. Praha: Academia.
- SHANNON, C. E. (1964): Predikce a entropie tištěné angličtiny. In: L. Doležel (ed.), *Teorie informace a jazykověda*. Praha: Academia, s. 75–88.
- SVOBODOVÁ, I. (2013): Názory respondentů v dotazníku na psaní velkých písmen. *Naše řeč*, 96(1), s. 17–35.
- SVOBODOVÁ, I. et al. (2015): *Psaní velkých písmen v češtině*. Praha: Academia.
- TĚŠITELOVÁ, M. et al. (1985): *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*. Praha: Academia.
- ULIČNÝ, O. (2003): K deflektivizačním tendencím ve slovanských jazycích. In: I. Pospíšil – M. Zelenka (eds.), *Česká slavistika 2003: České přednášky pro XIII. mezinárodní kongres slavistů: Ljubljana 15.–21. 8. 2003*. Praha: Academia, s. 155–163.
- VESELÝ, L. (2014): *Gramatické studie I.: Příspěvky k české aspektologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- WIMMER, G. – ALTMANN, G. – HŘEBÍČEK, L. – ONDREJOVIČ, S. – WIMMEROVÁ, S. (2003): *Úvod do analýzy textov*. Bratislava: Veda.
- ZIPF, G. K. (1949): *Human Behavior and the Principle of Least Effort*. New York, NY – London: Hafner Publishing Company.

Ludmila Uhlířová

lidauhlirova@seznam.cz